
IDEA DAN PEMIKIRAN SENI BINA MELAYU MODEN RAZIN MAHMOOD

*¹Azmal Sabil, ¹Hanita Yusof, ²Nangkula Utaberta

¹ Jabatan Senibina,
Fakulti Kejuruteraan Awam dan Alam Bina,
Universiti Tun Hussein Onn Malaysia

² School of Architecture and Built Environment,
Faculty of Engineering Technology and Built Environment,
UCSI University

*Correspondence e-mail: azmal@uthm.edu.my

ABSTRAK

Pengadaptasian bahasa senibina luar ke dalam rekabentuk bangunan di Malaysia dilihat telah menjadi sebagai ancaman kepada pembangunan negara Malaysia sebagai sebuah negara yang kaya dengan warisan kebudayaan dan kesenian. Seawal tahun 1950-an, pelbagai usaha telah dijalankan bagi menzahirkan identiti senibina nasional yang dapat mencerminkan kekayaan nilai kebudayaan dan kesenian di Malaysia. Usaha ini disambut baik oleh pihak kerajaan dan juga arkitek pada ketika itu, di mana warisan kesenian Melayu tradisional telah sepakati sebagai asas pembangunan identiti seni bina nasional. Setelah hampir 70 tahun, perbincangan mengenai identiti senibina nasional ini masih lagi giat diwacanakan dan dibahaskan. Tempoh masa yang panjang ini telah melahirkan pelbagai reaksi, yang mana sebahagiannya melihat isu mengenai pembangunan identiti ini sebagai hanya isu kecil yang tidak perlu diambil berat di dalam aspek reka bentuk dan pembangunan. Senario ini terjadi disebabkan pemahaman konstruk identiti senibina nasional yang bersifat statik, sehingga membataskan pembangunan identiti hanya pada nilai rekabentuk fizikal bangunan sahaja. Pembangunan bahasa senibina Melayu moden telah dicadangkan sebagai salah satu jawapan kepada pembangunan identiti senibina nasional yang lebih holistik. Di dalam kajian ini, konsep dan pemikiran seni bina Melayu moden Arkitek Razin Mahmood telah didokumentasi. Kajian ini dilaksanakan melalui kaedah pendapat pakar, di mana sesi temubual telah dilaksanakan. Hasil dapatan kajian ini akan menyumbang kepada tipologi pemikiran senibina Melayu Moden di dalam usaha memberi jawapan kepada pembangunan identiti senibina nasional yang lebih komprehensif di Malaysia.

Kata kunci: *Identiti seni bina Nasional, Pemikiran Seni bina Melayu Moden, Razin Mahmood.*

PENGENALAN

Seni bina Melayu tradisional merupakan sebuah manifestasi pemikiran orang Melayu pada masa lampau terhadap pembinaan tatacara kehidupan serta pembinaan karekter bangsa dan kemasyarakatan. Seperti yang dinyatakan oleh Mursib & Mohamad, (1998), seni bina Melayu tradisional telah dicipta oleh generasi terdahulu untuk menepati keadaan sosioekonomi, budaya dan juga keperluan persekitaran pada ketika itu. Pada masa yang sama, seni bina Melayu tradisional ini juga mencerminkan kebijaksanaan, kreativiti dan nilai estetika orang Melayu pada ketika itu. Selari dengan perkembangan garis masa pembangunan senibina di Malaysia, selepas perang dunia kedua, pengaruh seni bina moden dan seni bina 'international' telah mendominasi landskap rekabentuk di Malaysia berbanding pengadaptasian falsafah senibina Melayu tradisional itu sendiri. Di sudut lain, pada era ini juga merupakan era kelahiran golongan arkitek awal di Malaysia, yang mana diperkatakan dipengaruhi oleh pemikiran seni bina luar. Salah satu contohnya adalah sebahagian besar golongan arkitek awal di Malaysia yang menuntut di universiti dalam negara Australia. Seperti yang dinyatakan oleh Hegvold (1999), graduan arkitek Malaysia dari Australia yang pulang praktis di Malaysia pada era 1970-an seringkali menzahirkan kesukaran di dalam mengadaptasi bahasa seni bina yang telah dipelajari oleh mereka semasa pengajian ke dalam konteks pembangunan berasaskan identiti Malaysia. (Hegvold, 1999)

Hajeedar Abdul Majid, bekas presiden Pertubuhan Akitek Malaysia (PAM) dari tahun 1985 sehingga 1987 dan juga merupakan diantara golongan arkitek profesional yang awal di Malaysia telah membahas dan berkongsi isu yang berkaitan dengan konflik identiti seni bina di Malaysia. Ketika dalam perbahasannya di dalam '*Merdeka Jubilee Architecture Symposium*' yang dianjurkan oleh Pertubuhan Akitek Malaysia (PAM) sempena meraikan era 60 tahun pembangunan seni bina di Malaysia pada 2017, beliau telah berkongsi tentang kemelut keclaruan identiti di dalam landskap rekabentuk bangunan di Kuala Lumpur pada era selepas kemerdekaan Malaysia. Menurutnya, menjelang tahun 1970-an, persepsi bahawa bahasa seni bina luar adalah lebih baik berbanding bahasa seni bina tempatan, sehingga menyebabkan terlalu banyak bangunan berwajah pengaruh seni bina luar dibina di Kuala Lumpur. Hal ini membangkitkan kesedaran mengenai identiti Malaysia yang semakin lenyap. Pendominasian bahasa senibina luar di Malaysia dilihat akan memberi implikasi yang buruk terhadap pembangunan negara sebagai sebuah negara yang sarat dengan warisan kesenian dan kebudayaan, terutamanya warisan senibina Melayu tradisional yang telah dibangunkan mengikut kebitaraan masyarakat Melayu tradisional. Sebagai refleksi, seruan pembangunan identiti senibina nasional telah disarankan melalui penglibatan bersama pihak kerajaan dan arkitek pada masa itu. (Majid, 2017).

Perbahasan mengenai identiti senibina nasional telah giat diwacanakan semenjak tahun 1950-an melalui beberapa siri penerbitan dan juga pembangunan rekabentuk bangunan yang mencerminkan identiti Malaysia, seperti yang telah diterjemahkan di dalam rekabentuk bangunan Dewan Jubli Intan oleh Raymond Hani pada tahun 1955. (Rasdi & Nah, 2009). Wacana identiti seni bina nasional ini seterusnya dibahas pada peringkat yang lebih meluas di 'Kongres Kebudayaan Kebangsaan' pada tahun 1971. Semasa berlangsungnya kongres ini, di dalam ucapannya, Abdul Razak Hussein yang merupakan perdana menteri pada ketika itu telah menyeru agar masyarakat Malaysia pada ketika itu menentukan identiti atau keperibadian kebangsaan sebagai satu bangsa yang mempunyai maruah dan martabat. (Kementerian Kebudayaan, Belia dan Sukan, 1973; Musa, 2017). Intipati kongres ini yang mana kemudiannya diadaptasi menjadi polisi kebangsaan berkisar tentang bagaimana

warisan kebudayaan lampau dapat diserapkan di dalam aspek sains dan teknologi di dalam pembangunan negara bangsa, yang mana salah satu cabangnya adalah aspek seni bina. (Ahmad, 2014)

Rentetan daripada kongres ini pula, sepuluh tahun kemudian, telah berlansung seminar “Ke arah Mewujudkan Identiti Seni Bina Nasional” pada tahun 1981. Inisiatif utama seminar ini adalah untuk meraktifikasi bahasa identiti seni bina Malaysia. Pada ucapan pembukaan seminar, Mahathir Mohamad yang merupakan timbalan perdana menteri Malaysia pada ketika itu telah menzahirkan pandangannya mengenai kepentingan identiti seni bina sesebuah negara di dalam mencerminkan nilai dan pencapaian ketamadunan sesebuah negara. Warisan kesenian Melayu dicadangkan sebagai salah satu elemen utama yang harus diadaptasi ke dalam pembangunan rekabentuk bangunan bagi menepati intipati identiti senibina negara. (Kementerian Kebudayaan Belia Dan Sukan, 1981). Saranan membangun dan merekabentuk bangunan dengan merujuk kembali nilai warisan dan kesenian Melayu tradisional telah disambut baik oleh pihak arkitek pada ketika itu. Antara ekspresi rekabentuk yang wujud pada ketika itu ialah simbolik dan metafora terhadap kesenian kebudayaan melayu. Contohnya adalah seperti bangunan perpustakaan negara yang direka berdasarkan bentuk tengkolok. (Majid, 2017).

ISU DAN PEMASALAHAN

Sehingga ke hari ini, perbahasan, wacana serta penyelidikan mengenai isu identiti senibina nasional ini masih berlarutan. Perbahasan yang panjang dari tahun 1950-an ini telah mencetus pelbagai reaksi dan refleksi di kalangan pengamal senibina. Ada yang melihat isu identiti senibina nasional ini adalah sebagai isu kecil berbanding isu lain yang harus diutamakan di dalam bidang senibina. Sebagai contoh, Moerdijat (2018) mencadangkan agar isu senibina lestari serta isu impak senibina kepada alam sekitar perlu lebih diutamakan berbanding isu senibina yang bersifat nasionalis bagi sesebuah negara. Di sudut lain, sebahagian besar pihak berkepentingan di dalam senibina, termasuklah pemaju serta pelabur lebih menekankan aspek ekonomikal berbanding isu gayarupa dan rekabentuk bangunan yang mencerminkan identiti negara Malaysia. (Surat, et al., 2010)

Rasdi (2018) menyifatkan persepsi negatif berkenaan isu ini lahir dari mekanisme pemikiran identiti senibina nasional yang disalah erti. Budaya pemikiran identiti senibina pada masa kini disifatkan sebagai statik dan terkongkong. Ini dapat dilihat melalui kecenderungan pengadaptasian nilai budaya sesebuah institusi secara fizikal tanpa memahami falsafah dan keluhuran kebudayaan institusi tersebut secara holistik. Hal ini seterusnya mengakibatkan pengasingan sesebuah nilai institusi, terhadap institusi yang lain sehingga melahirkan paradigma bahawa institusi itu adalah lebih baik berbanding institusi yang lain. Rasdi (2018) menyifatkan senario ini sebagai ‘perangkap identiti’. Di dalam konteks senibina, Rasdi (2018) melihat kecenderungan penghasilan rekabentuk bangunan yang ingin menyerlahkan keunggulan Melayu pada fizikal bangunan, sedangkan nilai yang seharusnya diadaptasi adalah kebitaraan rekabentuk senibina Melayu tradisional yang lahir dari pembudayaan nilai dan kebudayaan masyarakat Melayu tradisional. Ini termasuklah ketinggian sahsiah nilai sosial masyarakat Melayu tradisional di dalam kehidupan bernasyarakat yang dapat dilihat secara jelas pada rekabentuk serambi bangunan Melayu tradisional. Justeru, pembangunan identiti nasional perlulah digarap membatasi aspek karakter fizikal rekabentuk bangunan, dalam melahirkan bahasa senibina Melayu moden yang dapat merungkai persoalan konstruk identiti senibina nasional yang lebih holistik. (Sabil, et al., 2021)

OBJEKTIF KAJIAN

Objektif utama kajian ini adalah merungkai tentang apakah konsep, pemikiran mahupun teori sedia ada mengenai seni bina Melayu moden yang terdapat di Semenanjung Malaysia berdasarkan pemahaman dan pemikiran golongan pakar seni bina di Negara ini. Pakar senibina merujuk kepada kumpulan profesional arkitek yang masih aktif menjalankan praktis seni bina dan mempunyai kepakaran khusus di dalam bidang seni bina Melayu tradisional, seni bina moden dan juga teori seni bina secara umum. Di dalam kajian ini, pakar yang dikenalpasti adalah Arkitek Razin Mahmood, yang merupakan prinsipal kepada firma Razin Architect yang beroperasi di Johor Bahru, Malaysia.

METODOLOGI KAJIAN

Pendapat pakar (*expert opinion*) digunakan sebagai salah satu strategi pelaksanaan kajian utama di dalam kajian ini. Pendapat pakar ini diperolehi melalui sesi temubual secara formal. Sesi temubual dilaksanakan menggunakan kaedah temubual berstruktur separa (*semi-structured interview*). Pendapat pakar yang digunakan di dalam kajian ini ialah pakar seni bina dari bidang praktis. Dari sudut profesionalisme, arkitek profesional yang berdaftar di Malaysia adalah merupakan seorang pakar seni bina di atas kapasiti mereka yang telah mematuhi kelayakan dan syarat yang ditetapkan oleh Lembaga Arkitek Malaysia. Maka pendapat dan pemikiran mereka haruslah diambil kira di dalam melaksana kajian ini.

Struktur soalan temubual telah dibentuk berdasarkan permasalahan dan objektif kajian ini. Di dalam menjawab persoalan kajian, soalan temubual dibahagikan kepada tiga bahagian utama. Pada bahagian yang pertama, soalan dibentuk berkaitan latar belakang arkitek yang ditemubual. Soalan yang dibentuk termasuklah berkenaan latar belakang pendidikan dan latar belakang pengalaman praktis. Selain itu, pada bahagian ini juga, soalan mengenai ideologi dan falsafah rekabentuk arkitek akan disoal, di mana ianya penting bagi mengenalpasti pendekatan rekabentuk yang diketengahkan oleh arkitek yang ditemubual.

Pada bahagian kedua pula, soalan temubual dibentuk berkenaan dengan pendapat arkitek mengenai seni bina Melayu tradisional dan juga identiti seni bina nasional. Di bahagian ini juga, soalan mengenai konsep bangsa Melayu mengikut pandangan dan pengalaman arkitek akan dipersoal. Bahagian ini penting di dalam mengenalpasti pemahaman arkitek terhadap nilai sosiobudaya masyarakat Melayu dan juga nilai seni bina Melayu tradisional. Pada bahagian ketiga, soalan temuramah dibentuk berkenaan dengan pandangan arkitek terhadap seni bina Melayu moden. Apakah kriteria yang harus dinilai, apakah nilai warisan seni bina Melayu tradisional yang harus di adaptasi, serata beberapa persoalan lain. Di bahagian ini khususnya, ideologi dan pemikiran arkitek mengenai seni bina Melayu moden dapat diekstrak. Temuramah yang dijalankan ditranskripikan, di mana kandungannya dianalisis.

Bagi pemilihan arkitek, teknik expert sampling telah diadaptasi. Seperti yang dinyatakan oleh Etikan, Musa, & Alkassim (2016), penggunaan teknik expert sampling dilakukan dengan memilih subjek (individu) yang mempunyai kepakaran nyata di dalam bidangnya. Di dalam kajian ini, pemilihan pakar sebagai responden kajian dipilih di atas beberapa kriteria. Ianya termasuklah:

- i. Arkitek yang dipilih haruslah bersetuju dan mendokong aspirasi pembangunan identiti seni bina nasional. Seperti yang dibincangkan di

bahagian awal kajian ini, terdapat segelintir arkitek yang tidak begitu mengambil peduli tentang permasalahan pembangunan identiti seni bina bagi sesebuah negara,

- ii. Arkitek yang dipilih juga haruslah bersetuju bahawa seni bina Melayu tradisional wajar dijadikan sebagai salah satu rujukan utama pembangunan identiti seni bina kebangsaan. Seperti yang dinyatakan oleh Mursib (2008), di awal proses pembangunan identiti seni bina nasional, terdapat pelbagai reaksi yang telah wujud apabila identiti Melayu di angkat sebagai rujukan utama identiti seni bina nasional. Sebahagian reaksi ini melabelkan pengadaptasian nilai kemelayuan ini berbaur politik. Oleh itu, di dalam kajian ini, adalah sangat penting untuk memilih arkitek yang bersetuju nilai kebudayaan Melayu di angkat sebagai salah satu rujukan utama pembangunan identiti seni bina kebangsaan, dan juga bersetuju seni bina Melayu tradisional seharusnya diadaptasi ke dalam konteks pembangunan moden pada hari ini.
- iii. Arkitek yang dipilih juga haruslah mempunyai reputasi dan pengaruh yang memberi impak dalam merubah landskap seni bina di Malaysia. Perkara ini dapat dilihat melalui sejauh mana penglibatan pakar yang dipilih di dalam syarahan, forum mahupun seminar umum di dalam mendidik masyarakat awam. Selain itu, peranan dan pengaruh pakar seni bina di dalam merubah landskap seni bina di Malaysia dapat dilihat samada melalui rekabentuk yang dihasilkan mereka, penglibatan mereka dalam membangun polisi dan akta, ataupun penulisan mereka di media massa yang mempunyai akses terus kepada masyarakat awam.
- iv. Arkitek yang dipilih haruslah berbangsa Melayu. Kriteria ini adalah penting. Ini disebabkan oleh pengalaman pakar seni bina ini sebagai seorang Melayu secara tidak langsung memengaruhi pemikiran mereka di dalam aspek rekabentuk.

Berdasarkan kesemua kriteria yang dinyatakan ini, arkitek profesional yang telah dipilih sebagai responden adalah Arkitek Razin Mahmood. Razin Mahmood merupakan salah seorang arkitek Melayu yang mempunyai firma praktis sendiri. Melalui salah satu hasil kerjanya yang telah diterbitkan di dalam penulisan majalah *Impiana*, *The Molek House*, Razin Mahmood sendiri telah menyatakan bahawa beliau telah mengadaptasi elemen seni bina Melayu Tradisional. Razin Mahmood juga telah memenangi pelbagai anugerah, antaranya ialah anugerah PAM Gold Award untuk projek Surau Nusajaya. Melalui rekabentuk surau Nusajaya ini, Razin Mahmood telah berhasil mengemukakan tipologi baru rekabentuk bangunan surau atau masjid yang seharusnya dibina secara bersederhana. Beliau juga terlibat secara tidak langsung dengan syarahan umum. Sebagai contoh, beliau telah diundang menyampaikan syarahan TEDx Talks pada tahun 2016.

PEMIKIRAN RAZIN MAHMOOD TERHADAP SENI BINA MELAYU TRADISIONAL

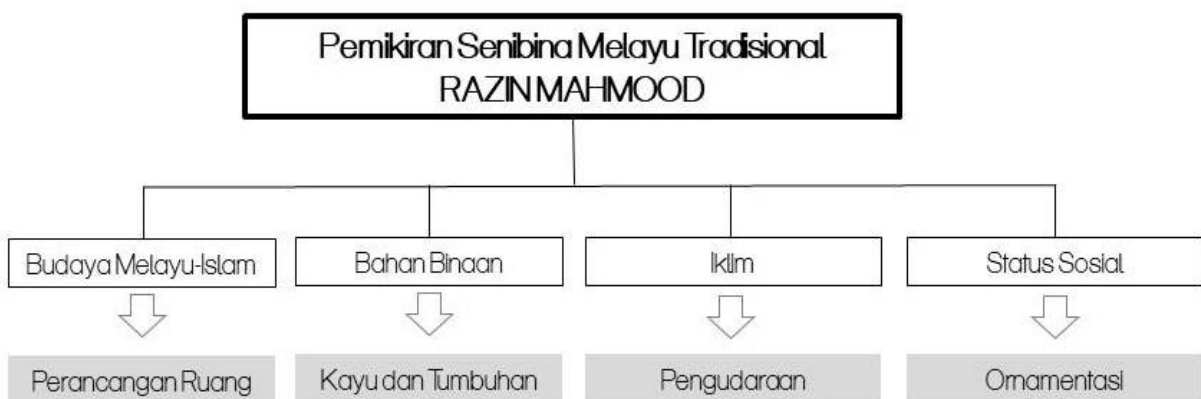
Bagi merungkai tentang apakah konsep dan pemikiran seni bina Melayu moden Razin Mahmood, perspektif beliau terhadap senibina Melayu tradisional haruslah dikenalpasti. Sebagai seorang arkitek profesional Melayu yang diiktiraf melalui pelbagai anugerah

rekabentuk, baik dalam mahupun luar negara, Razin Mahmood mempunyai pandangan kritis berbeza mengenai warisan seni bina Melayu tradisional dan juga seni bina Melayu moden. Beliau melihat perkembangan seni bina Melayu tradisional melalui pengalamannya sebagai seorang Melayu yang tinggal di dalam rumah Melayu tradisional di zaman kecilnya. Manakala dari sudut modernisasi, beliau menerapkan beberapa falsafah rekabentuk yang dipengaruhi oleh unsur moraliti, keagamaan dan pembelajaran dari bangsa maju lain seperti Jepun.

Seperti yang dinyatakan Mahmood (2018), selepas kedatangannya Islam, pola penempatan masyarakat Melayu tradisional pada ketika itu wujud dengan kelompok perumahan di kawasan persisiran sungai yang dipanggil kampung. Manakala, pada perancangan ruangan rumah pula, sisi budaya Islam ditonjolkan dengan pengasingan ruang lelaki dan wanita. Manakala, sosio-budaya masyarakat Melayu pada masa itu yang hidup secara sederhana menjadikan ruangan rumah digunakan sepenuhnya, seperti duduk di atas lantai dan sebagainya.

Manakala, dari sudut pembinaan pula, Mahmood (2018) menyatakan bahawa rekabentuk seni bina Melayu tradisional terhad kepada bahan binaan dan teknologi binaan pada ketika itu, iaitu kayu. Mengkuang dan pelbagai bahan binaan yang boleh diestrak di persekitaran pada ketika itu. di sudut lain, Razin Mahmood juga menyatakan bahawa susunan perancangan ruang, dan kebanyakan elemen di dalam rumah Melayu tradisional adalah hampir sama. Yang membezakannya ialah perletakan dan corak ornamentasi yang digunakan. Penggunaan ornamentasi ini diaplikasi bagi mengangkat status sosial pemilik rumah, yang mana elemen ornamen ini tidak digunakan kepada rumah rakyat biasa.

Menyingkap perkembangan seni bina Melayu tradisional, Mahmood (2018) menyatakan bahawa karekter seni bina Melayu tradisional telah berkembang dengan kehadiran masuk bahan binaan baru seperti batu bata, dan teknik pembinaan secara melepai. Antara bangunan-bangunan yang telah lahir dengan perkembangan bahan binaan baru ini ialah rumah kedai, dan juga rumah anglo-malay house. Rekabentuk bangunan ini dikatakan mengadaptasi karekter rekabentuk seni bina tradisional dengan mengadaptasi prinsip rekabentuk sedia ada, dan membinanya menggunakan teknologi binaan semasa.

Gambarajah 1: Diagram pemikiran Razin Mahmood terhadap seni bina Melayu tradisional

Secara kesimpulannya, bagi Arkitek Razin Mahmood sendiri, seni bina Melayu tradisional itu sendiri adalah terbentuk dari sosio-budaya masyarakat Melayu pada ketika itu, berlatarbelakang budaya Melayu yang terbentuk hasil dari pegangan Islam. Ini dilihat pada susun atur ruangan di dalam perancangan lantai rumah Melayu tradisional. Manakala, dari sudut pembinaan pula, Razin Mahmood melihat bangunan Melayu tradisional terbina dari batasan penggunaan material kayu pada ketika itu, disamping penggunaan daun tumbuhan pada sesetengah komponen bangunan. Di sudut lain, Razin Mahmood faktor iklim setempat telah melahirkan pelbagai komponen di dalam bangunan Melayu tradisional seperti jendela labuh, lubang angin dan sebagainya. Razin Mahmood juga melihat bagaimana ornamen digunakan sebagai elemen yang membeakan status sosial masyarakat Melayu pada ketika itu. Berdasarkan pemikiran beliau terhadap seni bina Melayu tradisional ini, Razin Mahmood sendiri telah mengadaptasinya ke dalam pemikirannya di dalam rekabentuk moden yang mengengahkan nilai Melayu

PEMIKIRAN SENI BINA MELAYU MODEN RAZIN MAHMOOD

Secara asasnya, Razin Mahmood menegaskan tentang prinsip rekabentuknya yang berasaskan nilai moral bertanggungjawab di dalam setiap elemen rekabentuk yang dilaksanakan. Melalui penerapan nilai bertanggungjawab ini, lahirnya pembudayaan praktikaliti di dalam setiap aspek rekabentuk yang diketengahkan. Mahmood (2018) menyatakan bahawa segala keputusan rekabentuk yang dicadangkan olehnya akan memberi impak yang besar kepada klien, terutamanya dari sudut kewangan. Oleh itu, di dalam menjadikan sesebuah rekabentuk bersifat praktikal, beliau akan memastikan setiap perincian rekabentuk mempunyai justifikasi yang jelas.

Moral tanggungjawab ini juga diterjemah oleh Razin Mahmood terhadap penjimatan kos sesebuah bangunan, tambahan lagi bangunan yang dibina menggunakan dana umum seperti masjid dan sebagainya. Melalui pengalamannya, di dalam merekabentuk masjid, beliau sendiri telah berhadapan dengan pelbagai pihak yang tidak memahami konsep rekabentuk sebenarnya. Sebagai contoh, sebahagian masyarakat melihat nilai Islam sesebuah bangunan pada elemen kubah dan arch. Di sudut lain pula, masyarakat Islam di Malaysia khususnya mendambakan rekabentuk masjid yang monumental dari segi saiz, sedangkan penggunaan ruangan yang besar ini hanyalah pada hari jumaat, dan juga hari raya. Bagi Razin Mahmood, nilai Islam pada bangunan masjid itu adalah pada penggunaanya yang beragama Islam, dan beribadat di dalamnya menurut pegangan Islam. Jika tidak, masjid hanyalah sesuatu bangunan biasa, yang mungkin boleh berfungsi sebagai bangunan lain. Salah satu rekabentuk bangunan ibadat Islam yang diketengahkan oleh Razin Mahmood, ialah bangunan surau Nusajaya. Ianya dibina menggunakan dana wakaf masyarakat tempatan, dan direkabentuk secara efisien berdasarkan fungsinya bagi penjimatan kos.

*Gambarajah 2: Surau Nusajaya Rekaan Razin Mahmood, dibina secara praktikal, mencerminkan nilai tanggungjawab (responsibility) di dalam rekaannya.
(Sumber: Razin Architect, 2018)*

Secara spesifiknya, Razin Mahmood mula mengadaptasi elemen seni bina Melayu tradisional di dalam skema rekabentuknya pada projek renovasi rumahnya sendiri, 'The Molek House'. Disebabkan projek ini adalah projek miliknya sendiri, beliau memilih untuk mengeksplorasi rekabentuk, dengan memberi nafas kemelayuan pada rekabentuk ini. Salah suatu elemen bangunan Melayu tradisional yang diadaptasi ialah jendela labuh, di mana elemen ini diaplikasi pada ruangan dalam rumah tersebut. Di samping itu, Razin Mahmood juga telah mengubah pelan lantai asal rumah tersebut, dengan mengintegrasikan perancangan ruang Melayu pada susunan bilik tidur utama dan ruang tamu, dan perancangan susunatur gaya barat dan moden pada ruangan bilik air dan juga almari pakaian. Manakala, dari sudut penggunaan bahan binaan, Razin Mahmood telah menggunakan bahan binaan moden pada jendela labuh yang diadaptasi dari elemen bangunan Melayu tradisional ini. Jika pada zaman tradisi dahulu, bangunan binaan adalah kayu sepenuhnya, Razin Mahmood telah menggunakan *MDF Board*, dan juga *Frosted glass* untuk membina jendela labuh moden di rumahnya. (Mahmood, 2018)

Selepas projek 'The Molek House', Razin Mahmood telah membina beberapa projek kediaman yang lain. Dengan bertunjangan prinsip moral bertanggungjawab, beliau sedaya upaya cuba untuk mengengahakan pengadaptasian elemen seni bina Melayu tradisional, kerana baginya karekter rekabentuk seni bina Melayu tradisional adalah bersifat praktikal dan bersesuaian dengan tatacara hidup masyarakat Malaysia sendiri. Perkara ini lazimnya telah mempengaruhi idea dan pemikiran rekabentuk yang diterapkan oleh Razin Mahmood sendiri bagi mengengahakan prinsip rekabentuk seni bina Melayu ke dalam elemen rekaannya pada masa ini. Salah suatu elemen praktikiliti di dalam seni bina Melayu tradisional adalah pada tatacara penyusunan ruang. (Mahmood, 2018)

Peluang merekabentuk kediamannya sendiri telah membolehkan Razin Mahmood menonjolkan manifestasi pemikiran rekabentuknya pada bangunan kediamannya yang terkini, *Denai House*. Sungguhpun secara fizikalnya, bangunan rumah kediaman Razin Mahmood ini tidak kelihatan seperti bangunan Melayu tradisional dari sudut fizikalnya, beliau telah menerapkan elemen Melayu pada penggunaan jendela labuh, pembahagian ruang, pengadaptasian anjung, serambi dan beberapa elemen lain. Selain itu, beliau juga mengadaptasi budaya Islam pada pengasingan ruang di dalam rekabentuk kediamannya, yang juga diinspirasi daripada pengaturcaraan ruangan rumah Melayu tradisional. (Mahmood, 2018)

Gambarajah 3: Denai House, Kediaman Razin Mahmood yang direkabentuk berinspirasi elemen seni bina Melayu tradisional. Kelihatan penggunaan Jendela labuh dan anjung terbuka di bahagian bawah.

(Sumber: Razin Architect, 2018)

Di suatu sudut lain, Razin Mahmood menolak ideologi penggunaan simbolisme ataupun perlambangan bagi mencerminkan kemelayuan sesebuah bangunan moden. Melalui pengalamannya sendiri, beliau menyatakan bahawa di Malaysia ini secara lansung, sebahagian besar masyarakat beranggapan bahawa perlambangan di dalam seni bina merupakan suatu konsep seni bina yang baik, sedangkan apa yang lebih penting ialah tahap efisiensi dan praktikaliti yang diterapkan di dalam rekabentuk bangunan, berbanding pembaziran di dalam menampakkan unsur perlambangan pada sesebuah rekabentuk. Bagi Razin Mahmood sendiri, pengadaptasian seni bina Melayu harus dilihat pada pembudayaan cara hidup masyarakat yang diterapkan pada binaan bangunan Melayu tradisional. Ini dapat dilihat pada rekaan beliau di *Denai House*, dan juga *CIDB Headquarters*. Razin Mahmood juga menyatakan bahawa anggapan sebahagian besar rakyat Malaysia ini ialah disebabkan kurangnya pendedahan sebenar, dan juga pemahaman sonsang yang telah didoktrinkan melalui media massa. Seperti juga pandangan sebahagian besar masyarakat yang menilai sebahagian besar rekaan Hijas Kasturi melalui unsur perlambangan, sedangkan bagi Razin Mahmood sendiri, rekaan bangunan Hijas Kasturi adalah efisien, berdasarkan binaan struktur dan rekabentuknya. (Mahmood, 2018)

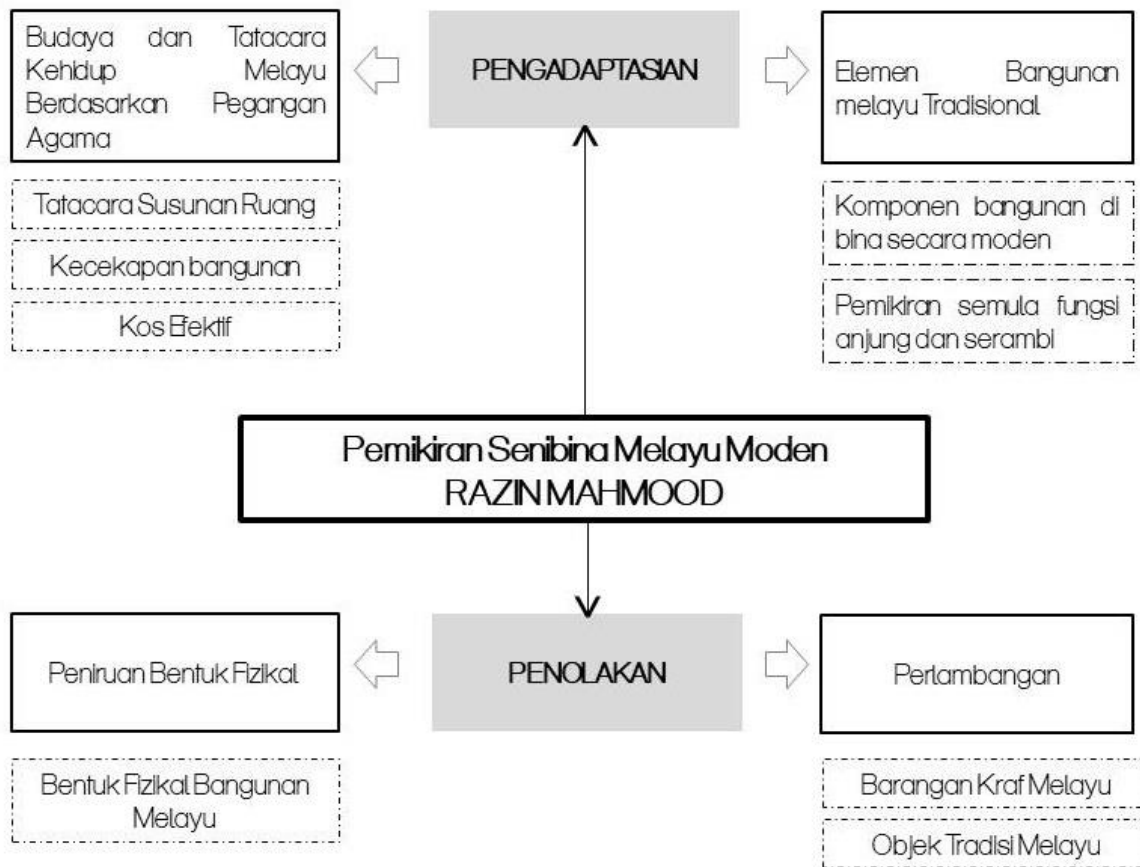

*Gambarajah 4: CIDB Headquarters, antara bangunan rekaan Razin Mahmood yang direkabentuk berinspirasi elemen seni bina Melayu tradisional.
(Sumber: Razin Architect, 2018)*

Selain daripada penolakan kepada unsur perlambangan di dalam rekabentuk bangunan, Razin Mahmood juga menolak idea peniruan kepada unsur fizikal bangunan tradisional ke dalam rekabentuk bangunan moden bagi menonjolkan identiti kemelayuan. Bagi Razin sendiri, rekabentuk beridentiti Melayu tidak seharusnya terikat dan dilihat kepada rekabentuk fizikal sahaja, seperti bentuk bumbung Melayu, ataupun sebagainya. Apa yang lebih penting adalah penerapan budaya dan kerohanian, yang mana akan melahirkan identiti secara semulajadi. Razin Mahmood mengadaptasi konteks kebudayaan di negara Jepun yang diterapkan di dalam rekabentuk sehingga menjadi identiti kepada seni bina Jepun. Razin Mahmood lebih mementingkan pengisian, kerohanian dan kebudayaan di dalam membentuk bangunan beridentiti Melayu, seterusnya menjadi suatu bahasa identiti seniibina nasional yang lahir secara semula jadi. (Mahmood, 2018)

Di sudut lain, Razin Mahmood melihat unsur peniruan karekter kemelayuan pada aspek fizikal bangunan ini merupakan suatu cara untuk memartabat dan mengangkat status sosial bangsa Melayu bagi sesetengah golongan masyarakat Melayu di Malaysia. Menurut Razin Mahmood, bagi golongan ini, penampakan dan penonjolan pada fizikal sesebuah bangunan adalah sangat penting, berbanding penerapan budaya dan sikap. Sehingga ke suatu tahap, golongan ini melihat Melayu diistilahkan sebagai Islam pada binaan kubah sahaja, maka lahirlah pelbagai bangunan administrasi berkubah di Malaysia. Di bahagian yang lain, kerawang dan ornamentasi diaplikasi kepada binaan tiang lampu yang berkong tinggi, bagi menunjukkan kekuasaan legasi pemerintahan Melayu. Bagi Razin Mahmood, senario ini adalah tidak tepat, dan mentaliti seperti ini masih lagi menjadi doktrin pemikiran sebagian besar masyarakat Melayu. Ini dapat dilihat oleh Razin Mahmood apabila masih wujud lagi klien yang mendambakan fizikaliti kemelayuan kepada rekabentuk bangunan mereka. (Mahmood, 2018)

Bagi Razin Mahmood sendiri, di dalam pembinaan karekter seni bina Melayu moden, penerapan budaya adalah perkara yang lebih penting. Ini dapat dilihat pada karakter seni bina Jepun pada hari ini yang masih membawa budaya mereka di dalam rekabentuk bangunan moden. Selain itu, Razin Mahmood juga mencadangkan pengadaptasian elemen seni bina Melayu tradisional juga merupakan salah satu jalan di dalam pembinaan karakter seni bina Melayu moden, tetapi pengadaptasian haruslah mengelak daripada unsur peniruan fizikal semata-mata. (Mahmood, 2018)

Gambarajah 5: Diagram pemikiran Razin Mahmood di dalam pembinaan karakter seni bina Melayu moden di Malaysia

Secara keseluruhannya, Razin Mahmood melihat bahasa seni bina Melayu moden seharusnya dibina daripada penerapan unsur budaya Melayu yang mana baginya lahir daripada pegangan Islam. Di dalam penerapan budaya ini, maka pengadaptasian tatacara penyusunan ruang dan sebagainya harus diperkembangkan ke dalam konteks moden. Selain itu, Razin Mahmood juga mencadangkan agar elemen bangunan Melayu tradisional diadaptasi melalui konteks pembinaan terkini, hanya peniruan semata-mata kepada bentuk fizikal bangunan Melayu tradisional seperti pada bentuk bumbung dan sebagainya. Manifestasi pemikiran beliau ini dapat dilihat pada rekaan *Denai House*, *CIDB Headquarters*, malah dapat juga dilihat pada rekaan Surau Nusajaya yang tidak mempunyai bentuk bangunan Melayu tradisional di dalam bentuk keseluruhan. Akan tetapi, elemen bangunan Melayu tradisional dan juga nilai kebudayaan Melayu telah diadaptasi pada susunan ruang, komponen bangunan Melayu tradisional yang dibina secara moden serata beberapa elemen lain. Razin Mahmood juga sekerasnya menolak penggunaan unsur perlambangan ataupun simbolisme pada rekaan bangunan bagi menonjolkan keMelayuan, kerana baginya, tatacara rekabentuk seperti ini adalah tidak praktikal dan membazir. Ini sesuai dengan falsafah asal rekabentuk Razin Mahmood sendiri, untuk menjana rekabentuk 'bertanggungjawab'.

KESIMPULAN

Razin Mahmood telah mengemukakan pembangunan bahasa seni bina Melayu moden berdasarkan konteks pengadaptasian rekabentuk seni bina Melayu tradisional, dan penerapan budaya Melayu tradisional. Pemikiran Razin Mahmood ini lazimnya lahir daripada pembudayaan nilai moral praktikaliti dan 'tanggungjawab' yang diterapkan olehnya ke dalam rekabentuk. Maka setiap elemen yang diaplikasi dan diadaptasi, beliau akan mentaksirnya secara teliti dan berhati-hati. Oleh itu, jika dilihat daripada beberapa bangunan moden yang direka olehnya, beliau mempunyai justifikasi jelas tentang pengadaptasian elemen seni bina Melayu tradisional dan kebudayaan Melayu yang dilaksanakan olehnya. Melalui senario ini, Razin Mahmood melihat bahawa nilai rekabentuk sesebuah bangunan itu mempunyai hubungan yang sangat kuat dengan aspek sosiologi bangunan, seperti penerapan nilai kebudayaan di dalam pembangunan bahasa senibina Melayu moden membatasi aspek fizikal bangunan semata-mata. Pemikiran senibina Melayu moden yang diketengahkan oleh Razin Mahmood ini bersifat holistik, dan seharusnya diadaptasi kepada pembangunan identiti senibina nasional yang progresif di masa hadapan.

RUJUKAN

- [1] Ahmad, A. T. (2014). *Museums, History and Culture in Malaysia*. Singapore: NUS Press.
- [2] Etikan, I., Musa, S. A., & Alkassim, R. S. (2016). Comparison of Convenience Sampling and Purposive Sampling. *American Journal of Theoretical and Applied Statistics*, 1-4.
- [3] Hegvold, L. W. (1999). Seeking an Effective Cross-Cultural Design Pedagogy. 5th Colloquium on Architecture and Behavior (pp. 93-100). Ascona: William O'Reilly.
- [4] Kementerian Kebudayaan, Belia dan Sukan (1973). *Asas kebudayaan kebangsaan: Mengandungi kertas kerja Kongres Kebudayaan Kebangsaan dari 16 Ogos - 20 Ogos 1971*. Kuala Lumpur
- [5] Kementerian Kebudayaan, Belia dan Sukan (1981). *Laporan Seminar Ke Arah Identiti Kebangsaan Dalam Seni Bina, 20 – 23 Januari 1981*. Kuala Lumpur.
- [6] Majid, H. A. (2017). 1st Decade to 3rd Decade Discussion. Merdeka Jubilee Architecture Symposium. 26 August 2017. Universiti Malaya, Kuala Lumpur.
- [7] Mursib, G., & Mohamad, R. (1998). The Basic Malay House. In C. V. Fee, *The Encyclopedia of Malaysia Architecture* (pp. 20-22). Kuala Lumpur: Archipelago Press.
- [8] Musa M. F. (2017, April 14). Kongres Budaya: Setelah 45 tahun. Malaysiakini. Diperoleh Dari <https://www.malaysiakini.com/columns/379198>
- [9] Moerdijat, A. (2018, Disember 12). Identiti Senibina Nasional Dalam Rekabentuk Masjid Putra. (A. B. Sabil, N. Utaberta, & S. Ismail, Interviewers).
- [10] Rasdi, M. T. M. (2018). Dlm. Forum Gagasan Seni Bina Melayu Baharu. Sambutan Kempen Membaca Kebangsaan Dewan Bahasa dan Pustaka. 4 Oktober 2018. Kuala Lumpur. [11] Hussain, N. (2018). Dlm. Forum Gagasan Seni Bina Melayu Baharu.
-

Sambutan Kempen Membaca Kebangsaan Dewan Bahasa dan Pustaka. 4 Oktober 2018. Kuala Lumpur.

[12] Rasdi, M.T.M. & Nah O. T. (2009, November 8). The little Hall That Could - A Humble Structure Down South Offers Glimpse of the Way Forward for Malaysian Administrative Architecture. *The Star Malaysia*.

[13] Sabil, A., Rahmat M. H., Ismail, S. & Asif, N (2021). Pembangunan Kerangka Definisi Seni Bina Melayu Moden Di Malaysia. *Journal Design + Built*, 86-102.

[14] Surat, M., Tahir, M. M., Usman, I., Ani, A. I., Goh, N. A., Tawil, N. M., et al. (2010). Re-evaluating the Idea of a Malaysian Architectural Identity Towards a Sustainable Environment. *Recent Advances in Energy & Environment*, 25-30.

PENGHARGAAN

Perlaksanaan kajian ini dibiayai oleh Kementerian Pengajian Tinggi (KPT) melalui skim geran penyelidikan 'Fundamental Research Grant Scheme' (FRGS) (FRGS/1/2021/WAB09/UTHM/03/1) bertajuk Modenisasi Senibina Melayu Tradisional: Eklorasi Kerangka Asas Senibina Melayu Moden (SMM) di Malaysia Berteraskan Model Peyelidikan 'Research Onion'. Penulis juga melahirkan penghargaan di atas sokongan berterusan dari pihak Jabatan Senibina dan kumpulan fokus ASDARS Universiti Tun Hussein Onn Malaysia, dan juga kumpulan penyelidikan WARIS, Universiti Putra Malaysia.